

Referat af møde

Naturnationalpark Fussingø

Lokal projektgruppe

Dato: 30. november 2020

Deltagere: Nels G. Markussen, Randers Kommune
Christian Halgreen, DN
Jens Bonde Poulsen, DOF
Thomas Skifter, Danmarks Jægerforbund
Eske Thøgersen, Friluftsrådet
Finn Søndergaard, Danmarks Idrætsforbund
Ghita Tougaard, Ålum og omegns Beboerforening
Torben Himmestrup, Bredejer
Evaldas Cepulionis, Beboere i Sønderbæk
Jesper Thomassen, Brugerlaug Fussingø
Lene Stentoft, Brugerlaug Fussingø
Tina Mariette Hansen, Brugerlaug Fussingø
Malene Thune, Brugerlaug Fussingø
Inger Lise Mørup, Fussingø-Gruppen
Rikke Futtrup Jensen, Børnehaven
Karl-Åge Dalbæk Andersen, Fussingøs Venner
Peter Brostrøm, Naturstyrelsen Kronjylland
Matilde Krogh Raahede, Naturstyrelsen Kronjylland
Jan Højland, Naturstyrelsen Kronjylland
Thomas Strandby, Naturstyrelsen Randbøl

Fraværende: Brian Wickberg, Bjerregrav O. Fussing Beboerforening
Birgitte Bernt Nielsen, Fussingøs Venner

Referent: Pina Laursen, Naturstyrelsen Kronjylland

1. Velkomst ved Naturstyrelsen

Peter Brostrøm bød velkommen til første møde i den lokale projektgruppe for Naturnationalpark Fussingø.

2. Præsentation og beskrivelse af begrebet naturnationalparker (Naturstyrelsen)

Peter Brostrøm refererede den politiske aftale om Naturnationalpark Fussingø og Miljøminister Lea Wermelins præsentation heraf på et online borgermøde på Fussingø den 28. september 2020.

Miljøministeren har efterfølgende offentliggjort, hvordan proces og organisering frem mod indvielsen af Naturnationalparken ser ud. Peter Brostrøm gennemgik organiseringen;

Der er to lokale projektgrupper (Fussingø/Gribskov), en videnskabelig arbejdsgruppe (forskere og videnskabsfolk) samt en national arbejdsgruppe for interessenter (friluftorganisationer, grønne organisationer)

Naturstyrelsen i Randbøl står for koordinering og styring af grupperne.

Peter Brostrøm gennemgik den overordnede tidsplan;

Når der har været afholdt møde i alle tre grupper vil input/betragtninger herfra blive behandlet og Naturstyrelsen vil udarbejde et første projektudkast. Denne proces vil finde sted hen over nytår og frem til begyndelsen af februar næste år.

Projektudkastet bliver præsenteret for alle grupper på et møde i sidste halvdel af februar 2021. På baggrund af drøftelserne og tilbagemeldingerne, udarbejder Naturstyrelsen det endelige projektforslag. I marts/april forventes at forelægge et endeligt projektforslag, som vil blive forelagt ministeren. Ministeren vil herefter fremlægge og drøfte projektudkastet med den politiske aftalekreds.

Efter eventuelle tilretninger vil projektet blive offentliggjort, og der igangsættes en offentlig høring. Høringsbidragene kan lede til yderligere justeringer.

Herefter startes processen med at opnå myndighedsgodkendelser. Når disse foreligger vil udbudsmateriale og –proces initieres.

Der arbejdes frem mod en indvielse i 1. kvartal 2022.

Hvad er en Naturnationalpark?

Peter Brostrøm refererede til aftaleteksten om Naturnationalparker. Hvorfor etablere en naturnationalpark; for at gøre noget for biodiversiteten. Naturnationalparker bliver steder, hvor der skabes betingelser for vilde processer, hvor naturen får plads til at udbrede sig på mere naturlige præmisser end i dag. Det vil sige, stoppe med at fælde træer og med at udtage/tilføje noget i skoven eller fra de åbne landbrugsarealer. Ønsket om sikring af biodiversitet vil kræve, at der udsættes store græsende dyr.

Peter Brostrøm præciserede, at der endnu ikke taget stilling til, hvilke dyr der skal udsættes, men at forholdene for dyrene vil blive så naturlige som muligt. Det vil blandt andet betyde ingen foder og med fokus på så naturlig adfærd som muligt. Peter Brostrøm nævnte, at et hegn vil blive nødvendigt for at holde dyrene inde, men ikke for at holde mennesker ude. Der skal fortsat være mulighed for friluftsliv. Peter Brostrøm refererede til ministerens udtalelse, at der måske også vil dukke nye muligheder op.

Peter Brostrøm præciserede formålet med den lokale projektgruppe, at det er vigtigt med en åben og inddragende proces, hvor der lyttes til borgerne, herunder muligheder, begrænsninger og bekymringer.

PEB præsenterede repræsentanterne fra Naturstyrelsen:

Peter Brostrøm, Skovrider
Matilde Raahede, projektleder Naturnationalpark Fussingø
Jan Højland, biolog
Pina Laursen, sekretær
Uffe Strandby, Naturstyrelsen Randbøl (Natur-team)

Peter Brostrøm informerede om, at der vil blive taget referat af mødet. Der udsendes referatudkast til projektgruppen, som har mulighed for at komme med bemærkninger. Referatet vil efterfølgende blive offentliggjort på Naturstyrelsens hjemmeside.

3. Baggrund og foreløbig tidsplan (Naturstyrelsen)

Se under pkt. 2.

4. Bordrunde - 3-5 min pr. deltager

Alle deltagere var blevet bedt om at forberede et 3-5 min indlæg, hvor der skulle redegøres for ønsker til Naturnationalpark Fussingø samt muligheder og problemer.

De fleste deltagere indledte deres indlæg med at hilste naturnationalpark projektet velkomment og en del kvitterede for det gode samarbejde med Naturstyrelsen nu og udtrykte ønske om, at det fortsætter. De fleste fortalte også, at de kender området godt og kommer her ofte.

Herudover blev følgende ønsker, muligheder og problemer nævnt:

Biodiversitet

Bred enighed om, at det er godt at gøre noget for biodiversiteten, selvom der også blev udtrykt mange bekymringer – særligt ifht. hegn og store græssende dyr (se nedenfor).

Nedenfor er udsagn om biodiversitet nævnt.

Borgmesteren og kommunen er meget positive og glade for projektet både på vegne af biodiversiteten, men også for udviklingen i området.

Den udlagte urørte skov en god baggrund for projektet.

Processen skal være med fokus på biodiversiteten. Selvforvaltning ikke mulig i starten, der vil blive noget, som man bliver nødt til at gribe ind i – noget som går en anden retning end forventet.

Der bør tages hånd om de sårbare naturområder, herunder paragraf 3-områder. Fokus på, at man ikke pludselig får fjernet noget, som ikke kan genetableres.

Turister er velkomne, men naturhensyn står over hensyn til turistbesøg.

Væsentligt, at hele projektet er legitimt. Det skal defineres, hvilke arter/natur der skal fremmes. Det skal

være tydeligt, at der kommer mere natur for indsatsen.

Naturen skal være der, vi kan være der. Holder af naturen, håber at man kan lave natur på naturens præmisser. Naturpark, hvor man oplever at være i naturen. Naturens værdier.

Vi har forstået budskabet om biodiversitet, men det er et håb, at det sker på naturens præmisser – ikke zoologisk have uden reel adgang. Håb, at vi kan mødes i midten af nedenstående figur, som var illustreret via en tegning på mødet.

		Tanker/Ideer		
	Sætte naturen frit		Adgang for alle	
Biodiversitet				Friluftsliv
	Hegn og store Græssere		Ingen hegn / ingen farlige dyr	
		Praksis		

Vil gerne Naturnationalparken, men hvilke mål vil man opnå med det? Biodiversitet – hvilken biodiversitet. Mangler konkrete mål – hvor vil vi gerne hen? Kan ikke finde materiale på, hvad der ønskes. Græsningstryk er fx ikke godt for fx visse edderkopper, der vil mangle højt græs. Pres på de små gnavere – rovfugle lever af små gnavere. Bange for, at Naturnationalparken er et eksperiment, der kan give uventede negative resultater. Hvorfor ikke bare urørt skov i stedet?

Fantastisk projekt, har ja-hatten på. Bruger selv skoven meget. Skoven giver energi og godt humør.

Primære formål er, at naturen skal have 1. prioritet i det her lille hjørne af DK.

Synd, at der har været fokus på græsserne. Ønsker mere fokus på, hvad det giver. Arten er ikke vigtigt – mere nyttigheden/effekten de skaber. Vil gerne et så stort hegn som muligt. Forhindre flest konflikter. Plads til friluftslivet.

Friluftsrådet ønsker en adaptiv tilgang til forvaltningen af Naturnationalparken (adaptiv forvaltning er en iterativ tilgang, hvor man sætter mål, udfører, overvåger, afrapporterer, evaluerer og genovervejer mål, eventuelt sætter nye mål på baggrund af evalueringen, udfører osv.)

Dyr og hegn

Særligt hegn og store græssende dyr giver anledning til problemer og bekymringer.

De grønne organisationer ser gerne store græssere udsat i området.

Fussingøs venner håber på klare og begrundede anbefalinger fra den faglige projektgruppe om, hvilke dyr, der skal udsættes.

Danmarks Jægerforbund ønsker mindst mulig hegning og hegn på vildtets præmisser – dvs. et permeabelt hegn. Dette blev påpeget af flere deltagere.

Indhegning og store dyr kan betyde begrænsninger for friluftslivet. I stedet for hegn, så lad de vilde dyr passe området.

Godt lokalt samarbejde med Naturstyrelsen, men hegning og dyr er en stor bekymring ifht. ulykker, adgang og muligheder for friluftslivet.

Der var blandt flere lokale repræsentanter og friluftsb brugere et ønske om at se ”vilde” dyr i området som fx hjortevildt, vildsvin, bævere mv. fremfor ”landbrugsdyr” som heste og kvæg.

Glad for Naturnationalpark Fussingø, men diskussionen i medierne om hegn og store dyr har skabt utryghed.

Nervøs for køer – hellere kronvildt.

Navnlig repræsentanterne for hundeluftere og ryttere udtrykte stor skepsis for projektets krav om store græssende dyr og hegn. Vil mangle hundeskoven og skoven i det hele taget. Omtalte et besøg i Læsten bakker. Området havde smalle stier, hvor man ikke kan gå ved siden af hinanden. En ko havde netop født en kalv. Koen reagerede på hunden, koen gik i mod dem og brølede. Det er skræmmende og kan føre til ulykker. Reelt bliver området lukket for brugere med hund, når der sættes køer ud.

Har benyttet fri teltning i skoven. Har vandret i flere steder i verden, bl.a. set elge og kradsemærker efter bjørn på ture i Sverige. Er ikke bange for vilde dyr. Har problem med at hegne dyr ind. Det er forkert at se et naturområde i et indhegnet område. Der skal være åbne grænser for alle.

Sæt naturen fri, på naturens præmisser. I statsskove har alle ret til at være, der skal der ikke være grænser.

Det bliver en zoologisk have og ikke en del af et lokalområde med åbne grænser.

Håber, at der kan findes en løsning. Rewilding går ud på, at man vil have, at naturen er selvforvaltende, så vildt som muligt. Kan vilde dyr ikke løse det uden hegn? Eller kan der findes en løsning, hvor området inddeles i fx 6 områder med rotationsgræsning, hvor dyrene flyttes hver dag, så man kan gå i 5 områder uden dyr.

Flyttet hertil pga. Fussingø Skov. Statsskov bliver jo aldrig lukkede for brugerne. Måske bliver der lovlig adgang – men reel adgang? Der blev henvist til Rita Merete Buttenschøns rapport om skovgræsning med biodiversitetsformål. Store dyr vil give problemer som fx hundeangreb mv. Der findes ikke målinger på, hvor mange, der ikke vil gå ind i hegninger.

Naturbørnehaven har baser i skoven – oplever ikke problemer med studeindhegningen - trækker lidt væk, hvis dyrene er der eller går et andet sted hen den dag. Vi går ikke tæt på dyrene. Ikke skræmt af hegning med dyr.

Adgang, friluftsliv og formidling

Positivt for området både ifht. udvikling, turister og lokalområdet.

Der var bred enighed om, at der fortsat skal være både adgang og friluftsliv i området.

De grønne organisationer påpegede, at hvis der er særlig sårbar natur eller arter, så kan det være, at der skal ske en regulering af færdslen. Der kan være aktiviteter, der måske skal vige, hvis der ikke er foreneligt med naturhensynene. Men der bør findes løsninger med så bred en opbakning som muligt.

Området skal kunne bruges af forskellige foreninger, dog i takt med, hvad området kan bære.

Friluftsrådet forventer, at der i selve formålet er en tydelig prioritering af friluftslivet. Afgørende, hvilke påvirkninger parken har på friluftslivet. Ønsker bedre data for friluftslivet og en baseline undersøgelse af nuværende brug, således der kan laves en analyse af Naturnationalparkens påvirkning.

Bliver friluftsliv vanskeliggjort ønskes alternativer anvist. Der er behov for at overveje, om der kan være nye typer af friluftsliv, som Naturnationalparken kan blive et resultat af.

Friluftsrådet ønsker desuden i projektbeskrivelsen en skitse af nuværende veje og stier i området, så det bliver tydeligt, om der bliver nedlagt noget ifht. friluftslivets udfoldelsesmuligheder.

Vigtig med god adgang, infrastruktur, formidling.

Bekymringer kan være at lave et stævne i område med indhegning – gælder for alle aldre. Der er børn, som aldrig har set en ko/hest. Vil kræve tilvænning.

Man mærker ikke i dag de mange besøgende så meget på grund af det store stisystem. Ved at nedlægge stier og ændre på trafikken, kan man risikere, at skoven bliver ”mindre” for mennesker og tætheden af besøgende opleves mere.

MTB – har flere tusinde brugere. Har de sidste 5 år haft et godt samarbejde med NST Kronjylland. Er glade for samarbejdet. Fussingø har et naturspor, som formentlig er det smukkeste og naturligste spor i DK. Det er ikke et løbsspor. MTB er her ikke en sport, men en måde at komme ud i naturen på. Mange MTB nyder naturen. Hvis der har været konflikt med MTB i skoven – tages dette alvorligt. Der er en løbende dialog med rytterne om at overholde retningslinjer. Håber lavpraktisk, at blive en del af projektet for at hjælpe med at optimere spor.

Jf. oplevelsen med ko med kalv i Læsten bakker (se afsnittet om dyr) – Man kan ikke gå på koriste. Kan man ikke i stedet lave undergangsmulighed/tunnel?

Vigtigt at tilkørselsforhold til slottet mv opretholdes samt, at der er stier for dårligt gående.

Vigtigt, at Gammelhaven og parken omkring slottet bevares, uden der kan gå køer der.

Set fra et barneperspektiv. Børnene nyder at komme ud i skoven. Det handler om at lære om naturen og at lære at være i naturen. Fx rådnekassen, baserne med bålplads etc. Kulturen - hvad giver vi videre til børnene. Fantastisk projekt. God læring.

Baser – det skal være trygt ude i skoven. Opmærksom på disse forhold og på fortsat mulighed for fx brug af Damager som base om sommeren. Opfordrer familier at bruge skove. Det kunne være spændende med fx forældrerygsække, så børnene kan tage deres forældre med ud og lære om naturen.

Ønsker at der bliver etableret sheltere, bålpladser og udsigtstårne – fx a la tysk model hvor der skabes mulighed for at iagttage dyr og natur uden gensidig forstyrrelse.

Der blev udtrykt bekymring for trafikale forhold. Der ses flere og flere besøgende og det er trafikalt et problem, som der bør ses på.

Proces

Fra kommunens side blev det nævnt, at det er vigtigt, at der er lokal forankring, at der bliver lyttet til bekymringer. Derfor også gad for projektgruppens sammensætning med lokal repræsentation. Kommunen ønsker desuden at bidrage positivt til myndighedsbehandlingen.

En af deltagerne var optaget af få skabt en kultur om området, at det fortsat er en fornøjelse – alle trives. Ingen skal føles sig udskældt. Ingen udelukkes – alle kan rummes. Han ønsker, at projektgruppen – hele organisationen har ja-hatten på. De bedste ideer er dem, som man tør giv plads til at analysere. Vigtigt ikke at skrotte ideer med det samme. Kan skabe nogle gode løsninger.

Det blev understreget af flere, herunder, at det er vigtigt med et godt samarbejde og at bevare den gode tone.

Blandende lokale input

Beboerforeningen i Ålum havde bl.a. via Ålums lokale facebookgruppe hørt Ålumborgerne. Mange har en holdning og nedenstående eksempler blev nævnt på mødet:

- Borger, der har boet i området i 40 år har observeret markant mindre vildt. Der er mange besøgende i skoven. Har tidligere trukket sweiss spor, hvilket ikke længere kan lade sig gøre. Nævnet ordet; Forlystelsespark. Har ingen holdning til hegn og biodiversitet. Stor tryk på skoven med mange besøgende.
- Anden bruger, elsker skoven og faunaen. Læner sig op af fagfolk. Ikke nervøs for at gå i indhegning.
- Har brugt skoven meget igennem mange år. Ønsker, at der skal gøres noget for biodiversiteten. Ønsker ikke mindre adgang. OK til hegn. Ønsker en garanti for, at hegning ikke ændre sig. Mennesker skal betale prisen for at genoprette skoven.
- Bosat i lokalområdet. Bekymring for flere besøgende, herunder trafikken og P-pladser. Nye stier i den del af skoven, som ikke bliver indhegnet.
- Født på landet – bruger ikke skoven. Vil ikke være bange for at gå i indhegningen. Ok til hegning. Ro i skoven for at dyrene vil være der. God indgang til indhegning. Pligt til at give naturen tilbage.
- Skoven har brug for mere frirum – end for borgere. Stoler for fagfolk. Naturen har brug for hjælp.

Peter Brostrøm takkede for input.

5. Drøftelse om og forslag til anbefalinger og løsninger inden for de fire emner biodiversitet, græsning, dyrevelfærd samt friluftsliv/adgangsforhold

Peter Brostrøm opfordrede projektgruppen til at give en refleksion om mulige løsninger.

Der blev nævnt, at alle ønsker mere biodiversitet. Bekymring er hegn og store græssere!

Flere var glade for skovvandringen før mødet, som havde sat billeder på, hvad græsning mm kan betyde.

Der blev spurgt til, om man forstille sig mere naturlige dyr, kronvildt? Hvor låst er vi på kvæg? (landbrugsdyr).

Hvilke muligheder er der for hegn? Kan man lave en billedserie for at visualisere mulighederne? Henviste til løsning i Mols Bjerge. Skal tænke i løsningsbaner, hvor alle kan rummes.

Peter Brostrøm omtalte store græssende dyr. Det er vigtigt, at dyrene gør det, som naturlige dyr ville have gjort før i tiden. Peter omtalte vildokse og kæmpe hjorte, som i dag udryddet. Kvæg er domesticerede vildokser. Disse uddøde arter har været med til at skabe natur/biodiversitet. Med baggrund i disse arter peges der derfor bl.a. på køer og kronvildt som mulige store græssere. Forskere har nævnt vildsvin som en mulighed, men Peter Brostrøm antager, at det bliver svært at få lov til at udsætte vildsvin.

Det blev nævnt, at Naturnationalparken kan opdeles i et hegnet og ikke-hegnet området. Peter Brostrøm nævnte, at præmissen for Naturnationalparken er, at den skal befolkes med store græssere, hvilket ikke efter hans opfattelse gør det muligt med en opdeling af området, så dele ikke er hegnet.

Peter Brostrøm præciserede, at først skal arten af dyr bestemmes – og det vil være dyrene, som er afgørende for valg af hegn.

Kan man lave stillezoner, hvor der kan være dyr og hegn og friholde den del, der er meget brugt af borgere? Dog skal den del også blive til urørt skov. Peter Brostrøm nævnte, at præmissen for Naturnationalparken efter hans opfattelse er, at hele parken skal være med store græssere.

Mange turister. Hvad vil vi med Naturnationalparken? Peter Brostrøm læser den politiske præmis således, at den skal være åben for alle besøgende og omfatte store sammenhængende områder.

Peter Brostrøm spurgte Brugerlauget om bekymringerne også omfatter evt. udsætning af hjorte. Brugerlauget er OK med hjorte, men gør opmærksom på, at det vil kræve et stort hegn.

Der blev spurgt til, om der vil blive lavet nogle vildtlokker, som er fri for publikum – områder, hvor der er lavet begrænset adgang, således dyrene kan trække derhen. Peter Brostrøm nævnte, at der allerede i dag er områder, hvor der sjældent kommer publikum (meget kuperede/våde områder) – der ikke indbyder til at færdes.

Det blev nævnt, at stisystemer forsat kan understøtte at færdsel mindskes i visse områder. Monitorering af, hvor dyrene ønsker at være, og så måske sørge for at stillezoner er, hvor dyrene er.

DN understregede, at man ikke ønsker at dele området. Området skal være stort for at opnå stor variation, så både dyr og planter kan vandre. DN nævnte også, at set i et nationalt perspektiv, så ligger næsten hele Danmark uden for hegnet!

Det blev nævnt, at information er vigtig. Vigtigt med viden om, hvad man skal forholde sig til. Information, således man ikke føler sig utryg. Hjælpe hinanden med, hvordan vi færdes. Det er vigtigt,

at antallet af dyr passer til arealet. Naturlig hydrologi fremmer måske også områder, hvor vi mennesker ikke vil gå.

Brugerlauget henviste til det politiske grundlag. Der står ikke, at det hele skal være hegned. Peter Brostrøm svarede, at der står, at i Naturnationalpark Fussingø skal udsættes store græssere, hvilket vel betyder, at hele området skal være samlet hegn. Brugerlauget læser grundlaget således, at der ikke står, at det hele skal hegnes; ”Vi kan godt læse, at der står hegn og store græssere men ikke, at hele området skal hegnes”. Brugerlauget efterlyste videnskabeligt baserede ekspertudsagn/rapporter for, at den bedste løsning i skovene er hegn og store græssere. Peter Brostrøm svarede, at en generel anbefaling fra forskere er, at alle de steder, hvor det er muligt i urørte skove bør store græssere i helsårgræsning vælges. Peter Brostrøm lovede at sende forskernes rapport om anbefalinger ifbm. udpegninger af urørt skov, der netop indeholder eksperternes videnskabeligt baserede udsagn om bl.a. græsning (”Anbefalinger vedrørende omstilling og forvaltning af skov til biodiversitetsformål”).

Brugerlauget nævnte, at udsætning af hjorte ikke vil være et problem. Ifølge forskere er heste/køer den bedste løsning i forhold til biodiversiteten. Brugerlauget er bekymret for heste/køers adfærd. De har instinkt for angribe hunde. Området er lille i forhold til udsætning af disse dyr og dyrene kan blive stresset af borgerne.

Brugerlauget foreslår derfor 2 løsningsforslag:

1 – opdel området

2 – Rotation på delområder, dyrenes naturlige instinkt er at gå efter foder. 1 dag pr. område. Der kan informeres på internettet om, hvor dyrene befinder sig.

Peter Brostrøm spurgte til, hvordan man forestiller sig, at man dagligt flytter hjortevildt eller vildtlevende kreaturer.

Peter Brostrøm efterspurgte forslag til nye tiltag for de besøgendes muligheder for gode oplevelser, herunder tilgængelighed.

Der blev foreslået udsigtstårne (fx med udsigt over engene på nordsiden). Endvidere stisystem på pæle i vådområde. Udsigtstårne med skærme a la tysk model så forstyrrelse mindskes. Etablering af shelterpladser. Formidling – en app til navigation. Analog formidling med tavler. Vedligeholdelse af stier, sikring af adgang.

Børnehaven vil have fokus på forældreinddragelse, tilgængelige ”forældrerygsække” med inspiration til naturen. Peter Brostrøm opfordrede Rikke Futtrup til at sende input og ideer til Naturstyrelsen Kronjylland. Det er vigtigt med forældreinddragelse og ideer er velkomne. Rikke Futtrup spurgte, om Damager vil forblive som en lejrplads? Peter Brostrøm ser ikke, at faciliteterne skal væk, måske kan det overvejes med en udvidelse.

Fussingøgruppen nævnte etablering af et madpakkehus i nærheden af slottet og understregede også vigtigheden af, at stierne vedligeholdes – samt skiltning. Evt. udarbejdelse af en APP som afløser for kort, herunder en graduering af stier (meget/lidt tilgængelig). Der er i dag stor mangel på kort.

Brugerlauget nævnte etablering af en bred sti hele vejen rundt uden for hegned. ”Sommerfugl indhegning” (stier/skovveje, der er hegned fra). Ligesom ved Mols Bjerge. Flere bålpladser ønskes i skoven – behov set i lyset af fri teltning.

Der blev udtrykt bekymring for, at mange brugere vil forsvinde, hvis de populære områder bliver hegned. Måske op til 90% vil forsvinde. Peter Brostrøm nævnte, at det mest besøgte naturområde i Danmark er Jægersborg Dyrehave. Denne park er indhegnet.

Der blev udtrykt mindre bekymring for stude/okse end for hjorte med kalve. Ved at blande dyrarter, vil hjorte udløse et højt hegn.

Besøgstallet i Indskovene vil falde ved at udsætte køer/heste. Peter Brostrøm nævnte, at Mols Bjerger har oplevet store stigning i antal besøgende. Kalø Slotsruin blev også nævnt.

Der blev spurgt til vedligeholdelse af veje. Peter Brostrøm svarede, at vejene ikke vil nedlægges, men formentlig ikke forblive på samme niveau med i dag. Naturlig hydrologi kan medføre behov for evt. omlægning visse steder.

DIF spurgte til adgang til hegnede område. Vil der komme mange steder med adgang? Eller kun de store indfaldsveje? Kan der fortsat kan afholdes store stævner i skoven og bliver der ordentlige adgangsveje ind til dette? Peter Brostrøm vurderer umiddelbart, at meget store arrangementer med mange deltager over flere dage vil være svært, men dagsarrangementer, som er planlagt vil være muligt.

Finn Søndergaard nævnte, at der holdes store idrætsarrangementer med stævnecenter på Fusingø, hvor de rigtig mange deltagerne typisk starter og slutter. Det medfører behov for nogle funktioner, som kræver plads og mandskab, og det giver et højt aktivitetsniveau. Deltagernes biler bliver parkeret rundt omkring i alle kroge, hvor der er plads – og måske også nogle andre steder. For andre skovgæster/brugere, kan det godt opfattes som lidt af en prøvelse. Så derfor kunne enheden tænkes at have et ønske om at finde en alternativ placering af stævnecenter for de helt store idrætsarrangementer. Et muligt kommende trail- eller outdoorcenter/stævnecenter kunne måske ligge på arealet ved Ålum Stadion, hvor det vil være oplagt at benytte Udskovene. Hertil blev nævnt, at hegnede evt. kan placeres på indersiden af grusvejen til Ålum. Finn Søndergaard ønsker også fortsat mulighed for, at Indskovene kan indgå i store stævner. Peter Brostrøm viste på et kort de tre steder, hvor der er asfalterede veje. På disse veje vil der blive adgang også for biler (evt. store færister).

Spørgsmålet om jagt kort blev kort drøftet på foranledning af repræsentant fra jagtforeningen. Peter Brostrøm nævnte, at der stort set ikke er jagt i dag.

Adgang i hestevogn vil kræve speciel låge. Forskellige typer låger blev drøftet.

Der blev drøftet låger bl.a. automatiske og nævnt en type låge, der er anvendt i bjergene i Østjylland, hvor man let kan komme ind med cykel/hest. Kan man ikke forsyne dyrene med en sender, så man på en APP kan se, hvor de er?

Ådsler, og eventuelle udfordringer blev drøftet. Det blev nævnt som spændende og alene problematisk, hvis de ligger tæt på slottet ol. steder

Brugerlauget ønsker fokus på teknologien og foreslog fx virtuel hegning, hvor dyrene får et halsbånd på, som giver stød, hvis de nærmer sig det virtuelle hegn. Bruges i naturområder i Norge. Er p.t. ikke lovligt i DK, men en god måde at undgå hegn.

6. Evt.

Ikke alle i projektgruppen har givet samtykke til offentliggørelse af kontaktoplysninger (mail og telefonnummer).

Det vil være en stor hjælp ved forespørgsler til Naturstyrelsen Kronjylland med en oversigt over deltagere i den lokale projektgruppe. Derudover er det vores mål at sikre åbenhed og mulighed for inddragelse og i den forbindelse, finder vi det vigtigt, at alle der har en interesse i arbejdet med etableringen af naturnationalparken bl.a. har mulighed for at se, hvem der deltager i projektgruppen. Peter Brostrøm opfordrede derfor alle til at sende deres samtykke til kjy@nst.dk

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

7. Opsummering og afrunding ved Naturstyrelsen

Matilde Raahede takkede for alle synspunkter.

Matilde Raahede opfordrede til disciplineret/koncentreret kommunikation, da der er mange deltagere i projektet. Alle er velkomne til at sende input og kommentarer til Matilde, matkr@nst.dk.

Peter Brostrøm takkede projektgruppen for input og betragtninger.